

UNITAT 1

LECTURA » *Wolfgang (extraordinari)* ■ ■ ■ ■

LITERATURA » Les cançons d'amor ■ ■

TEXTOS FUNCIONALS » Els textos funcionals ■ ■

GRAMÀTICA » L'oració ■ ■

ORTOGRAFIA » Vocals en contacte ■ ■

Preparem la lectura

1. Abans de llegir, doneu un cop d'ull al títol i a les il·lustracions del text de la lectura i digueu de què deu tractar.
2. Llegiu les definicions del vocabulari i digueu quin verb equival a 'disminuir, decreïxer', amb quin adjectiu qualifiquem un lloc 'que està en mal estat i abandonat' i com diríeu amb una frase que algú o alguna cosa 'ens exaspera, ens fa perdre la calma'.
3. Responeu oralment: a) Quina persona és més intel·ligent: la que té un coeficient intel·lectual molt alt o la que sap entendre i gestionar millor les emocions i els sentiments propis i dels altres? b) Quina intel·ligència fa que una persona sigui més capaç de viure en societat: la cognitiva o l'emocional? Per què? c) Per què les persones superdotades poden tenir més problemes d'adaptació al món i de relació amb els altres?
4. Intercanvieu comentaris i opinions sobre el significat d'aquest proverbi àrab: «Qui no comprèn una mirada tampoc no comprendrà una llarga explicació».

» LECTURA

Wolfgang (extraordinari)**VOCABULARI**

banqueta *f.* Seient per a una sola persona, semblant a un tamboret.

sublim *adj.* Que desperta una gran emoció per la seva altíssima bellesa o per la seva immensa grandesa.

Wolfgang és un noi que té un coeficient intel·lectual de 152, molt per sobre de la mitjana. Per això se sent superior i li costa adaptar-se a un món que és ple «de sota cent» o «d'esponges», tal com ell anomena la gent amb un coeficient inferior a 100. Però Wolfgang no sap gestionar les seves emocions i subestima els sentiments dels altres. El piano i la seva música es convertiran en una obsessió i en un refugi davant del drama familiar i personal.

La vida de Wolfgang rep una forta sotragada quan la seva mare mor de cop, fet que l'obliga a conèixer i a viure amb el seu desconegut pare, el senyor Carles, tal com l'anomena. Tot i que al principi el noi no l'accepta com a pare, al llarg de la novel·la es va adonant que el senyor Carles l'estima malgrat tot, i acaba descobrint que la vàlua de les persones no es pot mesurar només pels tests d'intel·ligència.

Entrem a l'auditori i veig un munt de flaixos que m'envolten. Es tracta d'una imaginació meva, ho sé. Però sempre he anhelat que arribi un dia en què sigui jo el protagonista i la gent m'aplaudeixi i em fotografiï a l'instant.

«Un autògraf, Wolfgang?»

«Puc fer-me una fotografia amb tu, si us plau? Tota la vida he desitjat aquest moment... tota.»

Ens asseiem a les butaques —força ben situats, a sisena fila— i el veig sortir entre aplaudiments a l'escenari. Saluda el públic, s'asseu a la **banqueta**, posa les mans en forma de núvol i desprèn lleugerament un so... meravellós, **sublim**, virtuós...

De cop, no sé per què però començo a plorar. A llàgrima viva. Sorprenentment, el senyor Carles em passa la mà per l'espatlla i deixo que se m'acosti sense dir-me res. El miro i li retorno un somriure. «Gràcies», li dic. No sé per què ho he dit.

El que he viscut a la sala de concerts ha estat més o menys un somni. Per uns moments, he viatjat amb la disfressa d'astronauta a l'univers, i he sentit que tocava una estrella. En aquesta estrella sento que hi havia la mare. I em deia que aviat estariem junts i que, per descomptat, no m'oblidava. De cop, la mà del senyor Carles tocant-me l'espatlla m'ha reconfortat. I m'he deixat endur per les notes de la *Sonata número 32* de Beethoven mentre sentia que el món era un bon lloc per viure...

Per primera vegada en molt de temps he estat feliç. Realment feliç. Fins que, de cop, la música ha anat **minvant**, han començat a sentir-se els aplaudiments, el so del piano ha desaparegut i la veu del senyor Carles...

—Et ve de gust menjar una hamburguesa? —m'ha preguntat tot **frívol** (o fútil, segons el sinònim que es vulgui utilitzar).

Hem seguit caminant pels carrers mentre bufava un vent **rúfol** (m'entusiasma aquest mot: *rúfol*). Al cap d'una estona hem entrat en un local **ròneg**. Ens hem assegut en una taula, he demanat una aigua amb gas i m'he quedat una estona callat, com si per uns moments hagués abaixat volgudament la guàrdia.

Amb la mare no anàvem mai a aquest tipus de locals **lúgubres**, penso. En primer lloc, perquè a casa sempre menjàvem ecològic: mongeta tendra, bròquil, enciams de l'hort, patates... I en segon lloc, perquè a la mare li agradava més cuinar a casa que no pas sortir a gastar diners i alimentar-nos de **greixos saturats** i **tartrazines**.

Continuo pensant, i encara no ho entenc, què li va veure, la mare, al senyor Carles. Té alguna maleïda virtut, aquest home?

VOCABULARI

minvar *v. intr.* Disminuir, decreïxer.

frívol -a *adj.* Que es pren amb lleugeresa les qüestions importants de la vida.

rúfol -a *adj.* Desagradable, fred i humit.

ròneg -ega *adj.* Abandonat i en mal estat.

lúgubre *adj.* Que provoca una profunda tristesa.

greixos saturats. Greixos sòlids a temperatura ambient, considerats perjudicials per a la salut.

tartrazina *f.* Colorant artificial.

Penso una mica i arribo a la conclusió que potser no és mala persona. Tot i que és poc interessant (o gens), i de ben segur que té un **coeficient** per sota de cent. Només cal veure quines són les seves aficions absurdes: mirar partits de futbol, treballar fent manteniment de calefaccions, beure cerveses, llegir novel·les de ciència-ficció, anar a la platja amb els seus amics incultes... No, potser no és mala persona del tot, però per descomptat hi tinc molt poc a veure. Segur que la majoria dels meus **gens** venen directament per herència materna. De fet, sempre he pensat que la mare era intel·ligent, i que alhora aquesta intel·ligència li venia de l'àvia. És clar que cap de les dues arriben, per descomptat, a les quotes de la meua intel·ligència... Encara recordo... recordo un dia que la mare va tornar de xerrar amb el tutor de l'escola i em va dir: «Fill, saps aquest test d'intel·ligència que t'han fet? Ha demostrat que tens una intel·ligència fora del normal, Wolfgang. Una intel·ligència que, si sabem conduir bé, et portarà coses molt bones... extraordinàries, magnífiques». Jo, en aquells moments, em preguntava per què deia que la intel·ligència s'havia de conduir bé. En tot cas, allò que em va dir la mare em va **afalagar** i vam celebrar-ho inventant-nos junts una cançó.

Una veu m'extreu dels meus pensaments.

—Ei, Wolfgang? Que ets aquí?

La pregunta, absurda, m'obliga a viatjar en el temps.

—Psí... —li responc jo.

Em quedo observant el senyor Carles, que ara fa un glop de cervesa. O birra, com en diu ell.

VOCABULARI

coeficient (intel·lectual) *m.* Xifra que representa una valoració de la intel·ligència d'una persona.

gen *m.* Cadascun dels petits elements d'un cromosoma que fan que algunes característiques dels pares passin als fills.

afalagar *v. tr.* Demostrar estima a algú amb actituds o paraules amables.

—Aquest estiu podem aprofitar per fer coses plegats, si vols. Coses que et vinguin de gust...

—No ho sé...

—Com avui. Oi que t'ho has passat bé?

He estat incapaç d'obrir la boca. No sé per què.

—Què més t'agradaria fer, Wolfgang? Ja em vas deixar clar que el mar no t'agradava. A part de la música, quines altres aficions tens?

—No ho sé.

—Va, home, segur que se te n'acudeix alguna.

—Voldria viatjar a Júpiter.

—Home... Una mica lluny, no?

—No —li responc contundent.

Em mira amb cara de rap, amb els ulls inflats com dues boles.

—Ja... —diu acostant-se un tros d'hamburguesa a la boca—. Vols que anem un dia al planetari?

—El planetari és per a nens petits.

Les pulsacions del cor se'm comencen a disparar.

—I doncs... què me'n dius? Què acostumaves a fer, amb la teva mare?

La paraula *mare* en boca del senyor Carles m'irrita i em **treu de polleguera** (expressió absurda que ara no em ve de gust analitzar).

El *normal i corrent* torna a insistir-hi.

—Digue'm, Wolfgang. Què t'agradaria fer?

Em falta l'aire i l'interrompo bruscament.

—Per molt que t'hi esforcis no aconseguiràs mai que m'il·lusioni —li responc contundent.

—Com dius? —desconcertat.

—Que no seràs mai el meu pare, per molt que ho intentis.

—Però...

—On eres quan jo era petit i vivia sol amb la meva mare, eh?

L'home no diu res.

—On eres quan vaig fer el meu primer aniversari, eh?

Tampoc diu res.

—On eres quan em va caure la primera dent o quan vaig tocar la meva primera peça al piano? O quan em vaig trobar la mare morta a casa?

El senyor Carles em mira amb la cara esquerdada en mil **bocins**.

—Et penses que, per ocupar-te quatre dies de mi, a partir d'ara et diré papa? O pare?

El senyor Carles, sense saber com encaixar el que li dic, s'aixeca de la cadira i demana el compte ràpidament al cambrer.

Llavors, em mira i em diu:

—Tens raó, Wolfgang. No hi era.

LAIA AGUILAR: *Wolfgang* (extraordinari).

VOCABULARI

treure de polleguera. Exasperar, fer perdre la calma.

bocí m. Tros petit.

» ACTIVITATS

Comprensió lectora

Dues escenes oposades

En una narració, l'escena és l'**espai** o l'**escenari** on figura que actuen els personatges. L'**ambient** que es crea en cada escenari pot influir en el pensament dels personatges i afectar el seu **estat d'ànim**.

1. Quins espais apareixen en la lectura?

- a) L'interior d'un planetari.
- b) Una hamburgueseria.
- c) La sala d'un restaurant
- d) L'interior d'un auditori.

2. ¿Aquests espais són el marc adequat per mostrar el contrast que es produeix entre les dues escenes? Com qualificaries aquest contrast, de notable, molt marcat o lleu?

3. Com percep Wolfgang cadascun dels espais, negativament o positivament?

Completa la resposta amb els adjectius *meravellosa, ròneg, sublim, lluminosa, lúgubre, malsà*.

L'auditori és una sala de concerts ■, ■ i ■. En canvi, l'hamburgueseria és un local ■, ■ i ■.

4. ¿Creus que el canvi d'escenari té una afectació emocional en l'ànim del protagonista? Atribueix aquests estats d'ànim al primer o al segon escenari. Per exemple: *Anhela ser un músic admirat per tothom. – primer escenari*

- a) De l'eufòria i l'entusiasme passa a la prostració i la fredor.
- b) L'animadversió i el menyspreu cap al pare reapareixen.
- c) Manifesta la seva profunda emoció.
- d) Sent com si els seus somnis es fessin realitat.
- e) Manifesta el rebuig al seu pare amb un seguit de retrets.

Un personatge complex i dinàmic

Segons Laia Aguilar, l'autora de la novel·la, «Wolfgang es mostra d'entrada com un personatge prepotent. És com una cuirassa; però **té diferents capes**. En realitat, és un noi desemparat que **evoluciona** i deixa pas a la tendresa i la fragilitat».

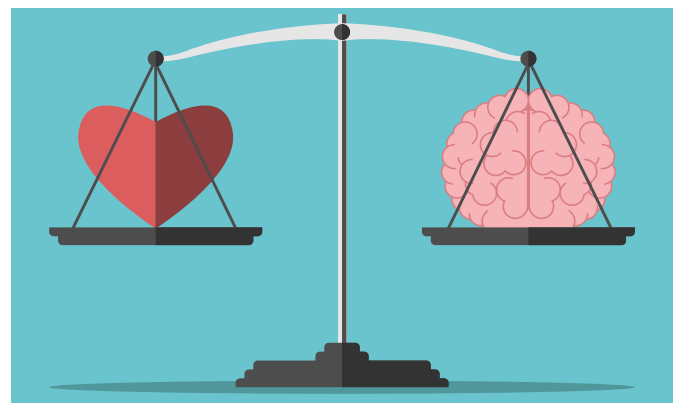
5. D'acord amb la citació anterior, digues com expressa l'autora que el protagonista és un personatge complex i dinàmic. Cerca en el text frases textuais que confirmen el següent:

- a) Que Wolfgang és un personatge prepotent.
- b) Que és un noi desemparat.
- c) Que deixa pas a l'afecte i la tendresa.

6. ☒ Completa el retrat psicològic del personatge amb les paraules adequades:

raó • pianista • superdotat • extraordinària
món • relacionar-se • emocions
emocionar-se • perdonar • familiar • interior
encaixar • comprensió • viatge

Wolfgang és un noi ■ i un bon ■. Però la seva ■ intel·ligència l'aïlla del ■. Tot passa pel sedàs de la ■ i rebutja mostrar les seves emocions. Per aquest motiu, li costa molt ■ amb els altres. Tot això té a veure amb una situació ■ i personal molt complicada. Quan aprengui a ■, a sentir i a ■, podrà començar a ■ dins d'aquest món. Wolfgang viatja a l'■ de si mateix i acaba disseccionant les seves pròpies ■. És un ■ cap a la ■ de si mateix.

7. A qui ha d'arribar a perdonar Wolfgang? Per què l'ha de perdonar?

8. Quin és l'objectiu ocult de Wolfgang i quin és el seu objectiu manifest?

- a) Esdevenir un pianista excepcional.
- b) Comprendre's a si mateix.

9. Tria una d'aquestes dues afirmacions i explica en què t'has basat per fer-ho:

- a) El senyor Carles és un obstacle, un personatge antagonista per a l'objectiu de Wolfgang.
- b) El senyor Carles és un facilitador, un personatge aliat per a l'objectiu de Wolfgang.

La sinopsi i l'argument

La **sinopsi** és un resum escarrit dels **fets principals** d'una història que ocupa poques ratlles (*brief outline*). En canvi, l'**argument** és el resum complet de la **trama d'una narració**, és a dir, de la disposició i l'ordre dels fets narrats (*plot*).

10. ¿La introducció de la lectura és més aviat la sinopsi de la novel·la o bé l'argument?

11. Cerca en la lectura una frase textual que provi aquesta citació de la introducció: «Wolfgang es va adonant que el senyor Carles l'estima malgrat tot».

Paraules i expressions

Banqueta, un diminutiu lexicalitzat

Els **diminutius** són paraules derivades que s'han format amb un **sufix lèxic** que indica petitesa. Per exemple, *camí* + *et* → *caminet*. Però n'hi ha que han esdevingut paraules noves que trobem definides en el diccionari. Són els **diminutius lexicalitzats**. Així, per exemple, la paraula *banqueta* ja no designa 'una banca petita', sinó un altre objecte: un 'seient per a una persona, semblant al tamboret'.

12. Digues el nom dels objectes de les imatges. Són diminutius lexicalitzats que deriven d'aquests altres noms: *pit*, *bomba*, *farmàcia*, *barret*, *mà*, *finestra*, *crosta*, *llenç*, *forca*, *falda*.

13. *Banqueta* és una paraula polisèmica (ha adquirit significats diferents). Defineix l'objecte que designa el nom *banqueta* en aquestes frases. Serveix-te del diccionari si cal.

- a) L'entrenador ha fet seure la jugadora a la banqueta.
- b) Puja a la barca i asseu-te a la banqueta.
- c) La pianista saluda el públic i s'asseu a la banqueta.

Els diminutius afectius

Els diminutius també poden tenir un sentit afectiu. Per exemple: *fill* → *fillet*; *petit* → *petitó*.

14. Forma el diminutiu de les paraules de la taula amb els sufixos corresponents. Després, digues quins són els dos diminutius que afegeixen un matís afectiu.

-í -ina	-im	-ó -ona	-ol -ola
colom	gota	animal	estany
orquestra	pols	cara	bèstia
boira	pluja	mare	muntanya

Els sufixos augmentatius

Els sufixos augmentatius afegeixen la **idea de grandària** a una base nominal. Així, afegint el sufix **-assa** al nom *casa* formem el derivat *ca-sassa* per expressar la idea de 'casa molt gran'.

15. Forma els noms o els adjectius derivats amb els sufixos augmentatius donats:

- a) **-às / -assa**
 - 1. Hi ha un home molt gran a la porta; és un homen■.
 - 2. De la gran barca que travessa el riu en diuen barc■.
- b) **-ot / -ota**
 - 1. El botxí es comporta com una bèstia molt brutal; és una besti■.
 - 2. L'estruc és l'ocell més gran de tots els ocell■ que existeixen.

- c) **-arro / -arra**
 - 1. Treu els dit■ del pastís.
 - 2. Té una veu■ que se sent d'una hora lluny.

16. Substitueix els sintagmes destacats per la forma de l'adjectiu en grau superlatiu amb el sufix augmentatiu **-íssim / -íssima**:

- a) És una màquina que té un rendiment *molt bo*.
- b) Les condicions de vida durant la guerra eren *extremament dolentes*.
- c) Les peces de roba són a preu de saldo. Els preus són *molt baixos*.
- d) La fruita que es fa aquí és d'una qualitat *molt alta*.

17. Substitueix els sintagmes destacats pels superlatius cultes equivalents: *òptim -a*, *pès-sim -a*, *ínfim -a*, *suprem -a*.

- a) La màquina té un rendiment *millor que cap altra*.
- b) Les peces de roba són a preu de saldo. Els preus són *extremament baixos*.
- c) Les condicions de vida durant la guerra eren *extremament dolentes*.
- d) La fruita que es fa aquí és d'una qualitat *superior en el grau màxim*.

18. Substitueix els sintagmes destacats pels superlatius cultes equivalents: *acèrrim -a*, *mi-sèrrim -a*, *paupèrrim -a*, *ubèrrim -a*.

- a) L'equip acumula un balanç *extremament pobre* de quatre derrotes i un empat.
- b) Són uns defensors *en grau extrem* dels drets de les minories.
- c) Al camp de refugiats hi ha unes condicions de vida *extremament miserables*.
- d) La Vall d'en Bas és *molt fèrtil* a causa dels sediments d'origen volcànic.

» POSA-HO PER ESCRIT

Què és el que t'espera?

«He viatjat amb la disfressa d'astro-nauta a l'univers, i he sentit que tocava una estrella», diu Wolfgang. El personatge està tan fascinat pels astres celestes que fins i tot voldria viatjar a Júpiter.

¿És veritat que podem llegir en els astres el nostre futur? ¿És cert que influeixen en el nostre caràcter? Hi ha persones que s'ho creuen i n'hi ha que, si més no, s'interessen per l'horòscop i la seva carta astral.

Et proposem que interpretis el paper d'un astròleg i facis una predicció de futur a un company o una companya.

✓ Què hem de fer?

Pots fer una d'aquestes dues tasques o totes dues:

- A partir de les informacions donades en el fragment del text de la lectura, tria un signe del zodíac que escaigui a Wolfgang i especula com serà el seu futur immediat i què li espera segons l'horòscop.
- Fes una predicció de futur per a l'any vinent a un company o una companya de classe d'acord amb el signe de l'horòscop.

🖨 Com ho hem de fer?

Un cop tinguis tota la informació necessària, compon el teu escrit de manera que presenti aquestes parts:

- La predicció general de l'any vinent.
- Les prediccions relacionades amb els sentiments, la trajectòria escolar i la salut.
- La influència dels planetes.
- Els consells de l'astròleg o l'astròloga.

Finalment, intercanvia les prediccions amb el teu company o companya i comenteu-les.

Trobareu un model de predicció de futur en l'espai personal del web www.barcanova.cat.

» PREN LA PARAULA

Els dotze personatges arquetípics

Els nostres avantpassats explicaven mites i llegendes per poder comprendre la seva existència. D'aquestes narracions en van sorgir els dotze personatges arquetípics. Es tracta de diferents tipus humans que tenen uns patrons de conducta i unes motivacions recurrents i que han esdevingut models universals.

✓ Què hem de fer?

Per parelles, feu les tasques següents:

- Seleccioneu una narració, un còmic o una pel·lícula que us hagi agradat.
- Analitzeu els personatges principals de la narració i observeu quins personatges arquetípics s'hi desenvolupen.
- Feu una exposició oral d'acord amb la personalitat de cada personatge arquetípic.

Com ho hem de fer?

Cal que seguiu els passos següents:

- Identifiqueu les fitxes dels personatges arquetípics corresponents, que teniu en la infografia.
- Compareu els personatges de la història amb les fitxes dels arquetips i identifiqueu les coincidències i les variacions.
- Elaboreu un guió per a l'exposició oral i, si escau, busqueu imatges il·lustratives per acompanyar-lo.

 L'innocent Objectiu: ser feliç Defecte: excés de confiança Qualitat: mentalitat oberta	 L'individu corrent Objectiu: pertànyer al món Defecte: manca de personalitat Qualitat: realista pragmàtic
 L'heroi Objectiu: millorar el món Defecte: necessitat de conflicte Qualitat: coratge	 El curador Objectiu: ajudar els altres Defecte: sacrifici de la vida Qualitat: compassió
 L'explorador Objectiu: viure plenament Defecte: vagabunderia Qualitat: autonomia	 El rebel Objectiu: canviar el món Defecte: revenja violenta Qualitat: llibertat radical
 L'amant Objectiu: ser afectuós Defecte: voler agradar Qualitat: passió generosa	 El creador Objectiu: realitzar una visió Defecte: perfeccionisme Qualitat: imaginació creativa
 El plaga Objectiu: gaudir divertint-se Defecte: frivolitat Qualitat: alegria i humor	 El savi Objectiu: trobar la veritat Defecte: manca d'acció Qualitat: saviesa
 El màgic Objectiu: transformar la realitat Defecte: egoisme i vanitat Qualitat: cerca de solucions	 El governant Objectiu: procurar prosperitat Defecte: autoritarisme Qualitat: lideratge

» LITERATURA

1. Les cançons d'amor

Els escriptors de tots els temps, i de manera especial els poetes, han tractat el tema de l'amor en les seves obres. No és estrany: la necessitat d'estimar i ser estimats és tan forta que impregna els nostres pensaments i també la nostra creativitat literària i musical.

En aquest apartat veurem tres maneres diferents de tractar l'amor en l'àmbit poètic: l'**amor cortès** dels trobadors medievals, l'**amor incert** d'Ausiàs March i l'**amor sensual** de Joan Salvat-Papasseit.

RECORDA

Les cançons dels trobadors anaven dirigides a una dama ideal, bella i noble que sovint designaven amb un simple senyal (un nom fals). El trobador es considerava el seu vassall i, com a tal, li confessava la seva admiració, el seu amor i la seva fidelitat.

1.1. Els trobadors: l'amor cortès

Castells i palaus

Als segles XII i XIII, els nobles vivien en castells i palaus. La família i tots els hostes del rei o del comte formaven la seva **cort**.

En el si de les corts medievals es va formar una **cultura singular** que es caracteritzava per la valoració de la **cortesia** (demostració d'educació, amabilitat i respecte) i la **gentilesa** (tracte delicat i afectuós). Aquesta cultura es va manifestar sobretot a través de la **poesia** i la **música**.

Trobadors i joglars

Els **trobadors** eren els **compositors** de la lletra i la música de les cançons i els **joglars** n'eren els **intèrprets**.

Els joglars cantaven les cançons a les **festes** que els nobles feien als seus palaus i als **certàmens literaris i musicals** (Jocs Florals o de la Gaia Ciència).

Els trobadors i els joglars utilitzaven normalment la **llengua occitana**.

Miniatura medieval en què uns joglars toquen el rebab i el llaüt.

Un amor delicat, la fina amor

Els trobadors van ser els creadors d'un gènere literari anomenat **cançó de l'amor cortès** o de la *fina amor*.

La cançó d'amor cortès es basa en el **desig** que manifesta el trobador envers la **dama de la cort**. Aquesta és descrita com una **senyora excel·lent**: superior a qualsevol altra dona en bellesa, tracte i poder.

L'enamorat se situa en la posició de **suplicant**, com correspon a un vassall, i prega a la dama (la seva senyora) que correspongui al seu amor amb un gest de consideració i afecte.

L'elecció de la dama perfecta

Guillem de Cabestany (1188-1212) és un dels trobadors catalans més reconeguts. A ell s'atribueix la *Llegenda del cor menjat*.

En els versos següents veiem com el trobador ha triat la **dama més gentil i més bella** i se'n declara enamorat fidel. Però això li produeix un gran dolor en el cor, que només aconseguirà calmar si ella l'empara.

Com aquell que baixa la branca

Com aquell que baixa la branca
i pren la més gentil de les flors,
jo he escollit en alt boscatge,
entre totes, la dama més bella.

Amb la dolça mirada, els seus ulls
m'han fet amant feliç i fidel.
Ella és tan gentil que el seu amor
fa que no en pugui desitjar cap altra.

Un gran favor em farà si, per pietat,
malgrat la seva excel·lència,
m'acull; així podré mostrar-li el dolor
que ha infós en el meu cor.

Ella m'ha donat Amor i Tristesa
perquè ha fet que m'enamori de la millor.

GUILLEM DE CABESTANY
(text adaptat).

Trobareu la *Llegenda del cor menjat* en l'espai personal
del web www.barcanova.cat.

1.2. Ausiàs March: l'amor incert

Ausiàs March (1400-1459) és el poeta més important de la literatura catalana de l'època medieval.

Els seus poemes representen un gran canvi respecte a la creació trobadoresca, ja que no manifesten el desig per una dama excel·lent a la qual el poeta ha de suplicar un gest favorable, sinó que expressen **reflexions profundes** sobre la manera com creu que han de **viure l'amor** dues persones de trets semblants. El poeta, doncs, ja no es considera el vassall d'una dama.

L'amor sensual i l'amor honest

Per Ausiàs March, l'amor és un **problema moral**, és a dir, una qüestió que, segons com es visqui, pot **dignificar** la persona o, al contrari, la pot **pervertir**. Pel poeta, doncs, l'amor és un motiu de preocupació i d'incertesa.

Ausiàs March viu intensament la pugna entre un **amor sensual** i un **amor espiritual** (que ell sovint anomena *amor honest*). Ell aspira a compartir un **amor honest** amb la persona estimada, però sovint se sent culpable de rendir-se al seu instint i abraçar un amor sensual.

Dos fruits, dos vents, dos amors

Ausiàs March ens presenta el **conflicte interior** que viu a través dels **símils** de dos fruits d'un arbre, entre els quals n'ha de triar un (primera estrofa), i dos vents enfrontats que baten la mar (segona estrofa). Al final es decanta per viure un **amor honest**.

Poema IV

Tal com aquell qui desitja vianda
per apagar la seva fam extrema
i veu dos fruits en una bella branca,
ha de triar per satisfer el desig;
em passa a mi, que, estimant dues dones,
he de triar per assolir l'amor.

Tal com la mar es plany greument i crida
quan dos vents forts la baten igualment,
un de llevant i l'altre de ponent;
dos grans desigs m'han combatut la ment,
però el meu voler permet seguir-ne un;
el faig saber: amar-vos dretament.

AUSIÀS MARCH (text adaptat).

1.3. Joan Salvat-Papasseit: l'amor sensual

Joan Salvat-Papasseit (1894-1924) va ser un poeta innovador de principis del segle xx. Per això se'l sol incloure dins el moviment d'**avantguarda**. Salvat-Papasseit és un dels poetes que més ha tractat el tema de l'amor, i sovint ho fa de manera sensual i sincera.

Un convit a l'amor

Un dels poemes més coneguts de Joan Salvat-Papasseit és «Dona'm la mà», en el qual el poeta convida l'estimada a seguir el venturós **camí de l'amor**.

Dona'm la mà

Dona'm la mà i arrecera la galta
sobre el meu pit, i no temis ningú.
I les palmeres ens donaran ombra.
I les gavines sota el sol que lluu

ens portaran la salabror que amara,
a l'amor, tota cosa prop del mar:
i jo, aleshores, besaré ta galta;
i la besada ens durà el joc d'amar.

Dona'm la mà que anirem per la riba
ben a la vora del mar

bategant;

tindrem la mida de totes les coses
només en dir-nos que ens seguim amant.

JOAN SALVAT-PAPASSEIT:
L'irradiador del port i les gavines.

» ACTIVITATS

Els trobadors: l'amor cortès

19. En algunes corts medievals es va donar una gran rellevància a determinats valors socials. Quins eren aquests valors i com es manifestaven? Completa la resposta:

En algunes ■ medievals, entre els segles ■ i XIII, es va formar una ■ singular caracteritzada per la valoració de la ■ (demostració d'educació, amabilitat i respecte) i la ■ (tracte delicat i ■). Aquesta cultura es manifestava a través de la poesia i la ■.

20. Relaciona les explicacions següents amb els trobadors i els joglars:

- a) Intèrprets de composicions poeticomusicals líriques o èpiques durant l'època medieval. Solien acompanyar el seu cant o recitat amb un instrument. La seva funció era distreure o delectar l'audiència.
- b) Creadors de composicions poètiques i musicals en llengua occitana durant l'època medieval. Els seus poemes no es destinaven a la lectura, sinó que es recitaven a les corts i als castells. Dominaven la retòrica i la música i eren molt valorats per la societat.

21. La cançó d'amor cortès canta un amor difícil, sovint no correspost. Quina és la relació social entre l'enamorat (el trobador) i l'estimada (la dona a qui va dirigit el poema)? Completa la resposta amb les paraules següents:

vassall • comte • cort • rang • rei • dama
casada • trobador • socials • dona • poema

L'enamorat (el trobador) és un ■, és a dir, una persona de ■ inferior, i l'estimada (la dona a qui va dirigit el ■) és la ■ de la ■, és a dir, la dona del ■ o del ■. Pertanyen, doncs, a grups ■ diferents. A més, la ■ a qui declara amor el ■ és una dona ■.

22. A partir de la lectura dels versos de la cançó de Guillem de Cabestany (pàg. 17), completa el comentari següent amb les paraules adequades:

En aquesta cançó d'amor ■, el trobador atribueix a la ■ tres qualitats: la ■ (vers 4), la ■ (vers 7) i l'■ (vers 10). Per una altra part, expressa el seu estat d'enamorament amb dos ■ contradictoris: primer, el sentiment de ■ (vers 6) i, segon, el sentiment de ■ (vers 11). En els dos últims versos, justifica aquesta paradoxa pel fet d'haver-se ■ de la millor, és a dir, de la dona més perfecta. A més a més, el ■ no parla d'una relació entre iguals perquè espera que la ■ li faci «un gran ■ per pietat», és a dir, que senti compassió d'ell; en definitiva, que li faci cas, malgrat que ella sigui una dama i ell, el seu ■.

Ausiàs March: l'amor incert

23. Quin dels tres títols proposats consideres que és l'adequat per al text següent?

Els poemes d'Ausiàs March no manifesten el desig per una dama excel·lent de rang superior, sinó que expressen reflexions profundes sobre la manera com ell creu que han de viure l'amor dues persones que tenen una relació entre iguals.

- a) Mestre d'amor
- b) Poeta innovador i filòsof
- c) L'amor sensual i l'amor honest

24. Per Ausiàs March, quina mena de problema constitueix l'amor? Completa la resposta amb aquestes paraules:

amor • dignificar • pervertir • sensual
problema • persona • únicament • honest

Per Ausiàs March, l'■ constitueix un ■ moral perquè pot ■ la ■ (si viu un amor ■) o la pot ■ (si ■ s'interessa per l'amor ■).

25. A partir de la lectura dels versos del poema d'Ausiàs March (pàg. 18), completa el comentari amb les paraules adequades:

El poeta expressa el seu ■ interior amb els símils dels dos fruits (qui desitja menjar n'ha de triar un) i dels dos ■ (que combaten entre ells). Els dilemes en què es troba el poeta són que, en la primera estrofa, ha de triar entre dues ■ (que poden representar dues maneres diferents d'entendre la relació ■) i, en la ■ estrofa, entre dos ■. Finalment tria el d'estimar honestament.

Joan Salvat-Papasseit: l'amor sensual

26. Llegeix els versos de «Dona'm la mà», de Joan Salvat-Papasseit (pàg. 19), i completa el comentari amb les paraules corresponents:

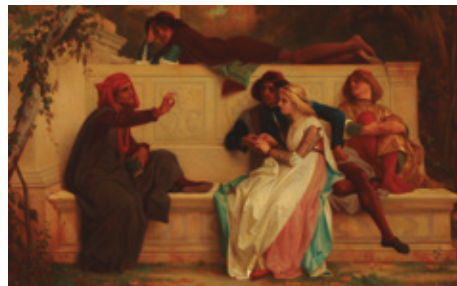
requesta • joc • veu • acosti • estimada • mar
gavines • amants • paisatge • espai
passen • sentiments • palmeres • tòpic
descriure • relació • deliciós

«Dona'm la mà» és un poema de ■ d'amor. La ■ del poeta demana a l'■ que se li ■ cada vegada més fins a arribar al «■ d'amar». La relació dels ■ es produeix mentre ■ a la vora del ■. Els elements del ■ —les ■, les ■ i el sol— configuren un ■ idíl·lic que estimula els ■ dels protagonistes; el poeta, doncs, recorre al literari anomenat *locus amoenus*, que consisteix a ■ un espai ■ que afavoreix la ■ amorosa.

27. ✓ 🖥️ Accedeix al web *La paret de les auques* (en tens un enllaç en l'espai personal del web www.barcanova.cat) i cerca-hi les auques dedicades als trobadors, a Ausiàs March i a Joan Salvat-Papasseit. Després selecciona un parell de rodolins de cada auca que tinguin relació amb el que has estudiat d'aquests autors, copia'ls i il·lustra'ls amb un dibuix o una fotografia. Per exemple:

A nobles i cortesans,
destinaven els seus cants.
(Els trobadors)

Ens relata amb el seu cant
el neguit, viu i angoixant.
(Ausiàs March)

Que t'engresca, que t'exalta
i et fa envermellar la galta.
(Joan Salvat-Papasseit)

» TEXTOS FUNCIONALS

1. Els textos funcionals

Els **textos funcionals** són aquells que construïm, oralment o per escrit, perquè tinguin una **funció pràctica** més o menys immediata, com ara **descriure** una persona, **informar** d'un accident, **explicar** una malaltia o **opinar** d'una qüestió controvertida.

Segons el **propòsit comunicatiu**, fem servir un **tipus de text funcional** o un altre. En la taula següent trobaràs enumerats els principals tipus de textos funcionals.

TIPUS DE TEXTOS FUNCIONALS

1. TEXT DESCRIPTIU

El text descriptiu expressa les característiques que ens permeten identificar i conèixer persones, animals, llocs o objectes.

EXEMPLE

Aquest és un gat persa. La seva característica física més distintiva és el musell camús i els ulls enormes i rodons, que li donen un aire molt simpàtic. Té el pèl molt llarg i sedós, i necessita moltes cures higièniques.

2. TEXT INFORMATIU

El text informatiu dona a conèixer les notícies a través dels mitjans audiovisuals (ràdio, televisió) i escrits (premsa en paper o digital).

EXEMPLE

Esther Guerrero fa realitat un històric doblet al campionat d'Espanya en 800 i 1.500 metres
L'atleta de Banyoles guanya amb molta comoditat les dues proves en poc menys de 10 minuts de diferència.

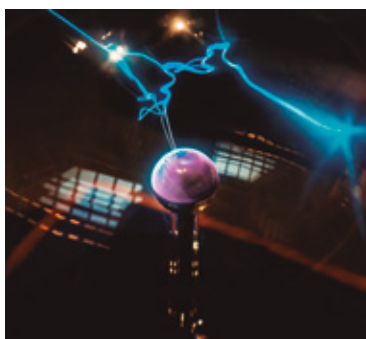

3. TEXT EXPLICATIU O EXPOSITIU

El text explicatiu exposa una matèria científica, social, cultural o artística perquè la gent l'entengui i la conegui.

EXEMPLE

Aquestes guspires que veieu són alta tensió, és a dir, voltatges de desenes de milers de volts que s'aconsegueixen només amb una mica de fricció.

4. TEXT ARGUMENTATIU

El text argumentatiu formula raonaments basats en arguments per afirmar o refutar una idea o una opinió.

EXEMPLE

Jo mai no em posaria un pírcing a la llengua perquè ha de ser molt molest, tant per menjar com per parlar. Abans me'l posaria al nas o al llavi de baix.

5. TEXT INSTRUCTIU

El text instructiu ensenya els passos que cal seguir per elaborar un producte o bé dona uns consells per realitzar correctament una acció.

EXEMPLE

Tot seguit us donem uns quants consells en cas de grans nevades:

1. Obriu una mica les aixetes perquè no es congelin les canonades.
2. Eviteu sortir al carrer.
3. Si heu de viatjar, planifiqueu abans el trajecte.

6. TEXT PREDICTIU

El text predictiu anuncia uns esdeveniments que se suposa que passaran en el futur a partir d'uns indicis o senyals que s'han observat.

EXEMPLE

Avui a la tarda els ruixats i les tronades aniran a més a les comarques de Barcelona i Girona. Cap a ponent i cap al sud s'imposarà el sol. Les temperatures es mantindran si fa no fa com ahir.

7. TEXT ADMINISTRATIU

El text administratiu facilita la comunicació amb els organismes polítics, socials o econòmics.

EXEMPLE

Senyora alcaldessa, Com a representant de l'Associació de Veïns, m'adreço a vostè per comunicar-li la nostra disconformitat amb les mesures preses per l'Ajuntament...

8. TEXT PUBLICITARI

El text publicitari o propagandístic promou determinats productes per induir la població a consumir-los.

EXEMPLE

És natural que deixis volar la imaginació. És natural que t'agradin les coses de veritat. La gent de veritat i el menjar de veritat. És natural no amagar el que sents ni com ets. Riure perquè sí també és natural. I beure si tens set.

9. TEXT LITERARI O RETÒRIC

El text literari o retòric juga amb el llenguatge i els recursos narratius per crear una emoció estètica.

EXEMPLE

Coet de nits vermelles / que t'esbojarres com lasciú atac d'un drac, / saltes, com cent sagetes d'un buirac, / i acabes eixordant-nos les orelles.

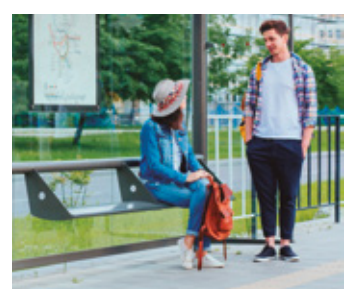

10. TEXT CONVERSACIONAL

El text conversacional estableix i manté la comunicació amb les persones del nostre entorn.

EXEMPLE

—Hola, bon dia. Saps si ha passat l'autobús que va cap a Sant Joan Despí?
—Ara mateix. Però no et preocupis: d'aquí vint minuts en passa un altre.
—Ah, molt bé. Gràcies.

» ACTIVITATS

Els textos funcionals

28. Relaciona cada una de les situacions comunicatives de la primera llista amb el tipus de text funcional corresponent de la segona:

- Una persona ha perdut un collaret valuós i vol anar a l'oficina d'objectes perduts per demanar si algú l'ha trobat.
- Una persona ha presenciat un accident i li truquen d'una emissora de ràdio perquè expliqui què ha passat.
- Una professora vol fer conèixer als seus alumnes la llei de la gravitació universal perquè l'entenguin.
- Una persona vol convèncer el seu company que li convé fer-se una assegurança de vida.
- Un xef ha de dirigir un grup de tres cuiners en l'elaboració d'un menú de degustació d'un nou restaurant.
- Un meteoròleg ha de fer el pronòstic del temps que farà el mes de juliol a la Costa Brava.
- Una persona ha d'omplir un imprès que li han donat a l'oficina d'una escola per tal de demanar una beca.
- Una persona ha de crear una campanya per fer conèixer una gamma de productes nous.
- Dues persones entaulen un diàleg sobre qüestions banals mentre esperen l'ascensor.
- Una persona vol escriure un poema per participar en un concurs literari.

- Text informatiu
- Text argumentatiu
- Text descriptiu
- Text explicatiu o expositiu
- Text administratiu
- Text instructiu
- Text literari o retòric
- Text predictiu
- Text conversacional
- Text publicitari

29. ✓ Llegeix aquests textos i digues de quin tipus és cadascun:

informatiu • instructiu • argumentatiu
descriptiu • predictiu • explicatiu
conversacional • publicitari

a) **Es fa un petit sot a terra i s'hi posa la llavor.**

b) **Ara, 8 d'octubre de 2020**
Un 'giga incendi' de la grandària de quatre comarques catalanes crema Califòrnia

c) **LA PREVISIÓ**
Avui els núvols seran força espessos a la costa central, però gairebé no plourà.

d) La sintaxi estudia les relacions o funcions dels mots en l'oració.

e) És un animal d'aspecte àgil i robust, amb el coll llarg i musculat.

f) **M'agrada viatjar perquè coneixes gent i cultures diferents.**

g) **IX Fira d'Economia Solidària de Catalunya**

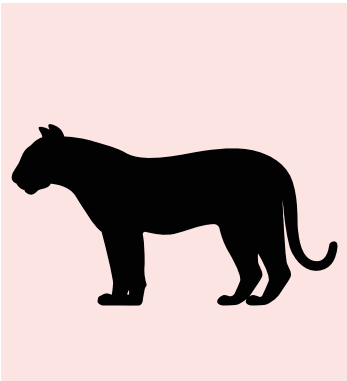
h)
Has vist com plou, avui? Sí, hem fet bé d'agafar el paraigua.

» GRAMÀTICA

L'oració

FITXA 1 » PARAULES, SINTAGMES I ORACIONS

Una **paraula** (per exemple, *tigre*) és la **unitat significativa** que ens permet formar estructures més àmplies i complexes com són els **sintagmes** (*els tigres de Bengala*) i les **oracions** (*Els tigres de Bengala habiten especialment l'Índia i Bangladesh*).

PARAULA	SINTAGMA	ORACIÓ
		
tigre	els tigres de Bengala	Els tigres de Bengala habiten especialment l'Índia i Bangladesh.

Un **sintagma** és un **conjunt de paraules** que s'organitzen al voltant d'una categoria lèxica que fa de nucli. Aquesta categoria nuclear és la que dona nom al sintagma.

un carrer empedrat
N
sintagma nominal

ja obren la finestra
V
sintagma verbal

molt fosc
Adj
sintagma adjectival

força sovint
Adv
sintagma adverbial

sense energia
Prep
sintagma preposicional

Una **oració** és una **unitat de sentit** i d'**entonació** que consta d'un sintagma nominal que fa de **subjecte** i un sintagma verbal que fa de **predicat**. Aquests sintagmes estan units per la relació de **concordança** de persona (primera, segona o tercera) i nombre (singular o plural) que s'estableix entre el nucli del subjecte i el verb.

*Els **tigres de Bengala** **habiten** especialment l'Índia i Bangladesh.*

SN subjecte

SV predicat

concordança: 3a persona plural

RECORDA

Una paraula tota sola pot formar un sintagma. Per exemple:

<u>Girona</u>	<u>creix.</u>	<u>Cauen</u>	<u>pedres.</u>
SN	SV	SV	SN

Quan un sintagma té més d'una paraula, sol constar d'**especificador** (esp), **nucli** i **complement** (CN o CV).

<u>Les plantes primerenques</u>		<u>ja tenen flors.</u>	
esp	nucli	CN	esp nucli CV
SN		SV	

PRACTICA

- Per parelles, un de vosaltres ha de dir una d'aquestes paraules, *papallona, lleuger, aquest, quatre, vosaltres, estimar, lentament, sense, però i ah*, i l'altre n'ha d'identificar la categoria (nom, determinant, quantificador, adjectiu, verb, adverb, pronom, preposició, conjunció, interjecció). Després el segon dirà una categoria lèxica i el primer en posarà un parell d'exemples.

1.1. Per formar oracions, els verbs solen requerir un o més elements perquè participin de la situació que expressen. Per exemple, l'acció de *regalar* necessita tres arguments:

Seguint aquest model, fes un esquema semblant que pregunti pels arguments que requereix

cadascun dels verbs següents: *oferir* (3), *queixar-se* (2), *telefonar* (2), *agradar* (2), *obligar* (3), *riure* (1), *convidar* (3), *lamentar* (2), *vendre* (3), *ploure* (0).

1.2. Forma una oració amb cadascun dels verbs de l'activitat anterior i numera'n els arguments. Per exemple: *Oferir*: 1. L'empresa ha ofert 2. als treballadors del torn de nit 3. un augment del salari.

FITXA 2 » EL SUBJECTE I EL PREDICAT

En general, una oració consta de **subjecte** i **predicat**. El **subjecte** és un sintagma nominal que designa l'element del qual s'afirma o es nega una acció, un procés o un estat. I el **predicat** és un sintagma verbal que afirma o nega una **acció** (1), un **procés** (2) o un **estat** (3) del subjecte.

(1) El gat dels veïns ha esgarripat el meu gos.
SN subjecte SV predicat

(2) L'aire humit del mar rovella les baranes de ferro.
SN subjecte SV predicat

(3) L'aigua d'aquesta font no és potable.
SN subjecte SV predicat

Quan la forma verbal o el context ho permeten, el subjecte pot quedar sobreentès, i aleshores s'anomena **subjecte el·líptic**:

Aquest estiu anirem a la vall de Boí.
SV predicat

La terminació verbal *-em* (*anirem*) ja ens indica que el subjecte és de primera persona del plural, és a dir, **nosaltres** (un grup de persones en què s'inclou l'emissor del missatge).

Hi ha oracions que no tenen subjecte o bé tenen un subjecte indefinit. Són les **oracions impersonals**.

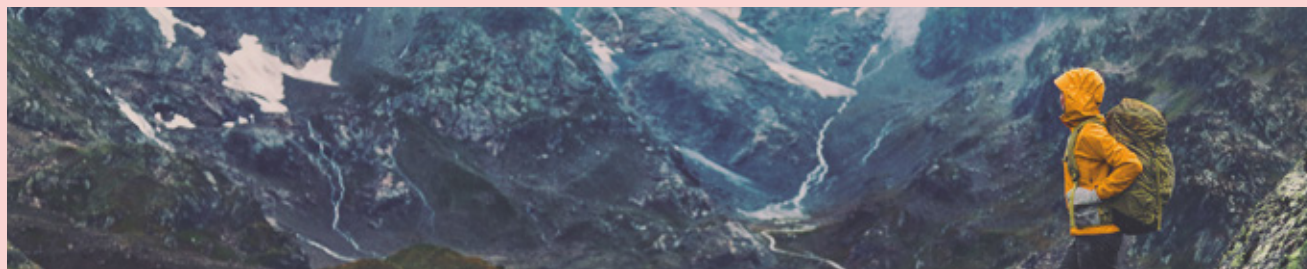
TIPUS D'ORACIONS IMPERSONALS

FENÒMENS METEOROLÒGICS	VERB <i>Haver-hi</i>	PRONOM <i>es</i> + VERB NO TRANSITIU
<i>plou, neva, llamega, clareja, fa vent, fa fred</i>	<i>En aquest paràgraf hi ha tres faltes d'ortografia.</i>	<i>Per aquesta carretera es corre massa.</i>

PER SABER-NE MÉS

Els verbs que expressen sensacions, com ara *agradar*, *desagradar*, *interessar*, *plaure* o *repugnar*, solen dur davant el complement indirecte (la persona que experimenta la sensació) i darrere el subjecte (l'objecte que produeix la sensació).

*A la meua amiga li **agraden** les **activitats** de muntanya.*
 CI experimentador V SN subjecte

- Per parelles, identifiqueu el subjecte i el complement indirecte experimentador d'aquestes oracions:
 - A l'entrenadora no li va agradar gens el nou equipament de les jugadores.
 - A les famílies els ha interessat molt el nou projecte educatiu.
 - A mi sempre m'han repugnat les actituds racistes.

2.1. Identifica el verb de cadascuna de les oracions i, d'acord amb el sentit i la concordança, digues quin sintagma fa de subjecte. Tingues en compte que el subjecte no sempre ha d'ocupar la primera posició. Per exemple:

Sovint em venen (V) a la memòria aquells records d'infantesa (SN subjecte).

- Aquest hivern tan fred matarà tots els cire-rers.
- L'any passat va caure un llamp al campanar de l'església.
- La memòria de vegades ens enganya.
- Falten dos minuts per a les dotze del migdia.
- No us arribaran pas els diners per a tants capricis!

- Aquests núvols tan negres assenyalen tempesta amb pedra o calamarsa.
- Aquest medicament te l'ha de prescriure el metge de capçalera.

2.2. Converteix aquestes oracions personals en impersonals o de subjecte indefinit utilitzant el pronom *es*. Per exemple: *Ara no hi pot entrar ningú.* → *Ara no **s'hi** pot entrar.*

- Podem passar?
- Per l'autovia els turismes poden circular a 120 km/h.
- Cada dia comprem més per internet.
- Els clients mengen bé, en aquest hostal?
- Ara la gent ja no viatja tant com abans.
- Al mercat, la gent xerra més del compte.

FITXA 3 » L'ORACIÓ SIMPLE I L'ORACIÓ COMPOSTA

Una **oració simple** és una unitat de comunicació autònoma que **no depèn** de cap altra i que conté **un sol verb**. Aquest verb pot aparèixer en una forma simple (*parlava*), composta (*havia parlat*) o perifràstica (*haurà de parlar*).

Una **oració composta** és una unitat de comunicació que consta de **dues o més oracions**. Per tant, l'oració composta conté **dos o més verbs**.

L'oració composta pot ser-ho per **coordinació** de dues o més oracions o bé per **inserció** d'una oració (anomenada **oració subordinada**) dins d'una altra (anomenada **oració principal**).

L'ORACIÓ COMPOSTA PER COORDINACIÓ

Diem que una oració és composta per coordinació quan està formada per dues **oracions coordinades**, és a dir, dues oracions unides per una conjunció que estableix una relació d'**equivalència** (cap de les dues no està per sobre de l'altra).

*Els préssecs eren dolços, **però** les taronges eren un pèl àcides.*

oració 1

oració 2

oració composta per coordinació

L'ORACIÓ COMPOSTA PER INSERCIÓ

Diem que una oració és composta per inserció quan dins de l'oració **principal** hi ha una altra oració inserida, anomenada **subordinada**, que ocupa el lloc d'un dels constituents de l'oració principal.

Les oracions subordinades es classifiquen en **oracions substantives** (les que ocupen la posició d'un sintagma nominal), **oracions adjectives** (les que ocupen la posició d'un sintagma adjectival) i **oracions adverbials** (les que ocupen la posició d'un sintagma adverbial o preposicional).

En Marc **ha aconseguit**

***proclamar-se** campió del món de motociclisme.*

oració substantiva

***el campionat** del món de motociclisme.*

SN

Els ocells

***que es nodreixen** de grans*

oració adjectiva

granívors

SAdj

***tenen** el bec cònic i curt.*

***Mentre feia** gasolina,*

oració adverbial

Mentrestant,

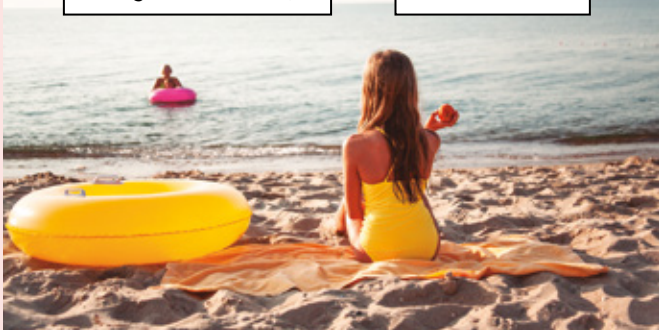
SAdv

***li van prendre** el mòbil.*

COORDINACIÓ

La gent es banya i pren el sol.

INSERCIÓ

El socorrista vigila
que ningú no prengui mal.

PER SABER-NE MÉS

Les oracions subordinades poden fer la funció de **subjecte** de l'oració principal o bé de **complement del verb** o de **complement d'un nom**.

- Per parelles, formeu les oracions compostes corresponents d'acord amb el sentit i la funció sintàctica que s'indica:

que ja és massa tard
que a la nit faci fred

que em vas encarregar
que no em diguin pel meu nom

que hi ha al cable elèctric
que el malalt pateix una infecció bacteriana

a) M'agrada [Subjecte]	d) L'ocell [C del nom] és una àguila cuabarrada.
b) Ja tinc el llibre [C del nom]	e) Les anàlisis han confirmat [C del verb].
c) L'Eric diu [C del verb]	f) Em molesta molt [Subjecte].

3.1. Identifica els verbs d'aquestes oracions compostes i divideix-les en els fragments oracionals que les integren. Per exemple:

Entrem a l'auditori i veig un munt de flaixos que m'envolten.

¹ **Entrem** a l'auditori ² i **veig** un munt de flaixos
³ que m'**envolten**.

- a) Sempre he anhelat que arribi un dia en què sigui jo el protagonista i la gent m'aplau-deixi.
- b) Penso una mica i arribo a la conclusió que potser no és mala persona.
- c) Sempre he pensat que la mare era intel·ligent, i que alhora aquesta intel·ligència li venia de l'àvia.
- d) Jo em preguntava per què deia que la intel·ligència s'havia de conduir bé.
- e) Per molt que t'hi esforcis no aconseguiràs mai que m'il·lusioni.

3.2. Substitueix els sintagmes subratllats per oracions subordinades. Després digues quines són substantives, quines són adjectives i quines són adverbials. Per exemple:

El personal de la fàbrica demanava un augment de sou del tres per cent.

El personal de la fàbrica demanava que li apu-gessin el sou un tres per cent.

oració subordinada substantiva

- a) La tripulació del vaixell els desitja una tra-vessia agradable i tranquil·la.
- b) L'aire provinent del mar és molt humit.
- c) Primer has de polir la fusta amb paper de vidre. Després, la podràs pintar.
- d) La criatura nounada es dirà Abril.
- e) Els jugadors prefereixen un professional com a àrbitre del partit.
- f) Ara la Lisa ha anat a dutxar-se. Mentres-tant, tu pots preparar la motxilla.

» ACTIVITATS

Paraules, sintagmes i oracions

30. ■■■ Identifica el nucli d'aquests sintagmes i digues de quina classe és cada sintagma: nominal, verbal, adjectival, adverbial o preposicional.

- a) força content dels resultats obtinguts
- b) una campanya contra la crisi climàtica
- c) dins una cova molt profunda
- d) embolicaven l'entrepà amb paper de diari
- e) molt lentament

31. ■■■ Un nom pot tenir de complement un sintagma adjectival, un sintagma preposicional o una oració subordinada adjectiva. Identifica en cadascun d'aquests sintagmes el complement del nom i digues quina forma presenta.

Per exemple: els dits dels peus
N ← SP [CN]

- a) un *riu* molt cabalós
- b) un *vaixell* que va a la deriva
- c) un *moment* de repòs
- d) la *pel·lícula* que fan avui
- e) un *vestit* sense mànigues
- f) el *día* més llarg de l'any

El subjecte i el predicat

32. ■■■ Analitza les oracions següents seguint aquest model:

<u>Aquesta placa solar només escalfarà l'aigua.</u>					
esp	nucli	CN	esp	nucli	CV
SN subjecte			SV predicat		

- a) La merceria de la cantonada sempre tanca a les vuit.
- b) L'escala mecànica només arriba al primer pis.
- c) Aquesta figuera tan petita fa unes figues boníssimes.
- d) Tanta pedanteria ofèn la gent senzilla.
- e) Aquesta planta vol molta humitat i poc sol.

33. ■■■ Digues quines d'aquestes oracions tenen el subjecte el·líptic i quines són impersonals:

- a) De jove no tenia pèls a la llengua.
- b) Al vespre fa molta xafogor.
- c) A la bassa hi havia peixos i granotes.
- d) Aquí no hi pinta res!
- e) Demà ha de ploure molt.
- f) Sovint travessa el riu nedant.
- g) A l'hivern es dorm més que a l'estiu.
- h) A aquestes hores encara dorm?

L'oració simple i l'oració composta

34. ■■■ Identifica els verbs de les oracions següents i classifica-les segons si són simples o compostes:

- a) Aquell dia la Fàtima estava especialment alegre.
- b) Quan una porta es tanca, sempre se n'obre una altra.
- c) El gos portava una placa al collar amb el número de telèfon del seu propietari.
- d) L'amor és com una llar de foc, que comença sempre amb una flama.
- e) Tothom l'havia vist, però ningú no sabia qui era.
- f) Aquesta música ens acompanyarà tota la vida.

35. ■■■ Identifica en cadascuna d'aquestes oracions compostes una oració substantiva, una d'adjectiva i una d'adverbial (l'oració principal està subratllada):

- a) Els agents rurals que investiguen les causes de l'incendi no comunicaran als mitjans informatius qui o què l'ha provocat mentre no trobin alguna prova fefaent.
- b) Mentre t'escric aquestes paraules, desitjo de tot cor que es resolguin ben aviat tots els problemes que tant et turmenten.
- c) Quan vaig fer dotze anys, vaig entendre perfectament que els fantasmes que m'atemorien de nit només existien en la meva imaginació.

» ORTOGRAFIA

1. Vocals en contacte

Quan una paraula acabada en vocal entra en contacte amb una altra paraula que comença també per vocal, es poden produir tres fenòmens: que les dues vocals es pronuncïin separadament (**hiat**), que es pronuncïin agrupades (**sinalefa**) o bé que se'n supprimeixi una (**elisió**). Fixa't en els exemples:

HIAT	SINALEFA	ELISIÓ
<i>camí <u>am</u>ple</i>	<i>no <u>hi</u> <u>aneu</u></i>	<i>quina <u>h</u>ora</i>

1.1. El hiat

Fem un **hiat** quan pronunciem cadascuna de les **vocals** en contacte en **síl·labes diferents**.

El hiat es dona en els casos següents:

Quan les dues vocals pertanyen a síl·labes tòniques	T T <i>demà <u>ob</u>ren</i> → <i>de - mà - <u>o</u> - bren</i> hiat
	T T <i>cançó <u>è</u>tnica</i> → <i>can - çó - <u>è</u>t - ní - ca</i> hiat
Quan les dues vocals no poden formar diftong	<i>n'hi ha dos</i> → <i>n'hi - <u>ha</u> - dos</i> hiat
	<i>com ho has fet?</i> → <i>co - mho - <u>has</u> - fet?</i> hiat

1.2. La sinalefa

Fem una **sinalefa** quan pronunciem les dues vocals en contacte agrupades i el resultat és un **diftong creixent** (DC) o un **diftong decreixent** (DD):

hi ha pols → *hiha - pols* DC *no hi veu* → *nohi - veu* DD

En les sinalefes, la o es comporta (en català oriental) com si fos una u:

no ho entenc → *no - huen - tenc* DC *no ho facis* → *nohu - fa - cis* DD

1.3. L'elisió

Fem una **elisió** quan suprimim, en la **pronunciació** o en l'**escriptura**, una de les dues vocals en contacte:

mà esquerra → *mà esquerra* *me ha fet mal* → *m'ha fet mal*

Generalment, l'elisió consisteix a **suprimir** (elidir) la vocal neutra [ə] (la a i la e àtones) en contacte amb una altra vocal:

una illa → *una illa*
[ə]

quina hora és → *quina hora és*
[ə] [ə]

no el veig → *no el veig*
[ə]

RECORDA

L'article femení singular (*la*) i el pronom femení singular (*la*) **no s'apostrofen** davant *i* o *u* àtones, precedides o no per hac: ***la* idea, *la* història, *la* unió, *la* hi dona, *la* utilitza.**

1.4. L'apòstrof

L'**apòstrof** és un signe ortogràfic que consisteix en una **coma volada** (') que s'escriu per assenyalar que s'ha elidit una vocal (una a o una e àtones). Tot i que en la parla fem moltes elisions, només s'apostrofen les paraules següents:

CATEGORIA LÈXICA	DAVANT VOCAL O HAC	EXEMPLE	DARRERE VOCAL	EXEMPLE
ARTICLE	l'	<i>l'any, l'hora, l'hivern, l'ull, l'ungla, l'IVA, l'ONU</i>		
	n'	<i>n'Enric, n'Hilari, n'Aina</i>		
PREPOSICIÓ	d'	<i>fet d'ara, quart d'hora, tot d'una, títol d'API</i>		
PRONOM	l'	<i>l'abraça, l'estima, l'obre, l'hi diu, dona-l'hi, l'usa</i>	'l	<i>se'l sent, busca'l, tregui'l, dona-me'l</i>
	m'	<i>m'agrada, m'estima, m'hi porta, fes-m'ho</i>	'm	<i>mira'm, se'm veu, endur-se'm, posi'm</i>
	n'	<i>n'agafa, n'envia, n'hi ha, posa-n'hi, n'omple, n'usa</i>	'n	<i>agafa'n, veure'n, vagi-se'n, dona-me'n</i>
	s'	<i>s'amaga, s'està, s'irrita, s'hi fa, s'ofega, mirar-s'ho</i>	's	<i>prendre's, asseure's, estendre's, riure's</i>
	t'	<i>t'abraça, t'estima, t'hi fas, t'omple, fixa-t'hi, pren-t'ho</i>	't	<i>aixeca't, treure't, se't sent, acostar-se't</i>
			'ls	<i>porta'ls, mirar-te'ls, se'ls endú</i>
			'ns	<i>deixa'ns, digui'ns, se'ns veu</i>

1.5. Les contraccions

La **contracció** té lloc quan **escrivim unides** determinades **preposicions** (*a, de, per*), a més del mot *ca* (reducció de *casa*), i els **articles masculins** (*el, els, en*).

	<i>el</i>	<i>els</i>	<i>en</i>	EXEMPLE
<i>a</i>	al	als		<i>surt al pati, ves als vestidors</i>
<i>de</i>	del	dels		<i>surt del mig, baixa dels núvols</i>
<i>per</i>	pel	pels		<i>fuig pel forat, pateix pels altres</i>
<i>ca</i>	cal	cals	can	<i>és a cal veí, a cals avis o a can Joan?</i>

RECORDA

No hi ha contracció entre la preposició **de** i l'article personal **en**, sinó apostrofació: *un missatge **d'en** Pau, **d'en** Tomeu i **d'en** Carles*.

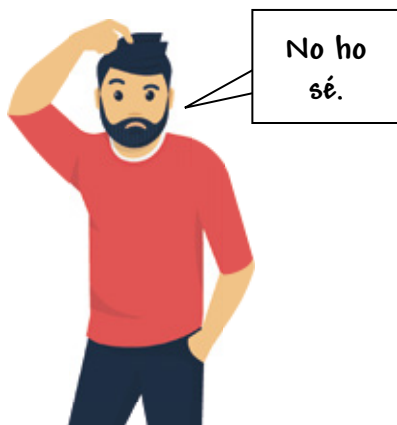
No hi ha contracció quan l'article es pot apostrofar amb la paraula següent: *ves **a** l'hort, surt **de** l'estany, corre **per** l'estadi, són de **ca** n'Amat*.

» ACTIVITATS

El hiat, la sinalefa i l'elisió

36. Llegeix les seqüències següents i digues si el resultat del contacte vocàlic és un hiat, una sinalefa o una elisió:

- a) racó íntim
- b) el bo i millor
- c) ve amb mi
- d) no el veig
- e) no ho sé
- f) demà hi serà
- g) camí ample
- h) fer el bé
- i) qui és ell?

37. Copia les informacions següents i completa-les amb les paraules correctes:

- a) Fem un *hiat* quan pronunciem cadascuna de les ■ en contacte en síl·labes diferents.

- b) Fem una ■ quan pronunciem en una sola ■ les dues vocals en contacte i el resultat és un ■.
- c) Fem una ■ quan suprimim, en la pronunciació o en l'■, una de les dues vocals en ■.

38. Indica les sinalefes que es produeixen en les seqüències següents i, després, digues quantes síl·labes en resulten. Per exemple: *no hi ha temps = 3 síl·labes*

- a) qui ho diu?
- b) que hi és?
- c) aneu entrant
- d) ja ho hem fet
- e) cosir un botó
- f) no ho entenc
- g) mira-ho!
- h) demà hi serà

39. Si només escrivíssim les lletres que pronunciem, fariem seqüències com les següents. Llegeix-les en veu alta i, en acabat, escriu-les correctament. Per exemple: *quatr·anys → quatre anys*

- a) què·m dèieu?
- b) que·ls veus?
- c) mata·l cuc!
- d) que·n tens cap?
- e) sempre·ns ho diu
- f) sabó·special
- g) jardí·ntic
- h) a mi·m sembla

L'apòstrof

40. Escribe la forma del singular de les paraules següents. Recorda que l'article *e/* no s'apostrofa davant un diftong creixent.

a) els arbres	g) els hiverns
b) els hàbits	h) els hiats
c) els estius	i) els orígens
d) els hereus	j) els horitzons
e) els informes	k) els udols
f) els iogurts	l) els humors

41. Escribe la forma del singular de les paraules següents. Recorda que l'article *la* no s'apostrofa davant una *i* o una *u* àtones amb hac o sense.

a) les arbredes	g) les hipoteques
b) les harmonies	h) les hienes
c) les espècies	i) les obres
d) les hèlices	j) les hormones
e) les illes	k) les ungles
f) les indústries	l) les humitats

42. Escribe la forma singular de l'article definit (*el / la / l'*) segons les normes. Després, relaciona cada explicació de la primera llista amb el grup corresponent de la segona.

- a) Davant les sigles s'apostrofa segons les normes.
 b) No s'apostrofa per no confondre (*l'una, lira*).
 c) Davant els noms de les lletres no s'apostrofa.
 d) S'apostrofa davant el prefix negatiu *a-*.
 e) S'apostrofa davant xifres començades per vocal.

1. ☐ *ela*, ☐ *hac*, ☐ *u*, ☐ *ics*
2. ☐ *ONU*, ☐ *UEFA*, ☐ *IVA*, ☐ *FBI*
3. ☐ *1 d'abril*, ☐ *11 d'abril*
4. ☐ *una (hora)*, ☐ *ira*
5. ☐ *anormalitat*, ☐ *asimetria*

43. Copia els pronoms d'aquesta taula i apostrofa'ls correctament:

Pronom	Davant vocal o hac	Darrere vocal
el	☐ <i>estira</i> , ☐ <i>omple</i> , ☐ <i>infla</i> , ☐ <i>humiteja</i>	te ☐ <i>dona</i> , agafa ☐ , emporti-se ☐
em	☐ <i>agrada</i> , ☐ <i>honora</i> , ☐ <i>utilitza</i>	lliga ☐ <i>se</i> ☐ <i>fondrà</i> , inflar-se ☐
en	☐ <i>és ple</i> , ☐ <i>he begut</i> , ☐ <i>hi ha prou</i>	treure ☐ <i>me</i> ☐ <i>dona</i> , ves-te ☐
es	☐ <i>obre</i> , ☐ <i>hi amaga</i> , pensar- ☐ <i>ho</i>	ajeure ☐ <i>se</i> ☐ <i>comprometre</i> ☐ <i>veure</i> ☐
et	☐ <i>entenc</i> , ☐ <i>ha</i> <i>agradat</i> , ☐ <i>hi perds</i>	llança ☐ <i>se</i> ☐ <i>menja</i> , escapar-se ☐
els		oblida ☐ <i>se</i> ☐ <i>emporta</i> , dona-me ☐
ens		obre ☐ <i>expliqui</i> ☐ <i>se</i> ☐ <i>escapa</i>

44. Apostrofa quan calgui el pronom femení singular de tercera persona d'acord amb les normes:

Referent	Pronom	Davant <i>i o u</i> tòniques	Davant <i>i o u</i> àtones
la pilota	la / l'	no ☐ <i>inflis</i> més	☐ <i>inflaves</i> massa
la tauleta		gairebé no ☐ <i>uso</i>	ara ☐ <i>usaré</i> més
la pell		se ☐ <i>unta</i> amb crema	la crema solar ☐ <i>hidrata</i>
la vela		☐ <i>hissen al</i> pal	l'aigua ☐ <i>humiteja</i>

45. Completa les frases amb la forma correcta:

- a) *mi / m'hi*
 1. Amb això, ■ jugo el futur.
 2. A ■ no ■ emboliquis.
- b) *si / s'hi*
 1. No sé ■ voldrà anar-se'n.
 2. Va fer-ho sense pensar-■.
- c) *tu / t'ho*
 1. ■ vas fer venir molt bé.
 2. Què n'opines ■, d'això?
- d) *mà / m'ha*
 1. ■ alçat la ■.
 2. No ■ agradat gens.
- e) *ni / n'hi*
 1. Ja ■ ha prou, eh!
 2. Calla. No diguis ■ piu.
- f) *la / l'ha*
 1. Qui ■ fa ■ paga.
 2. Qui te ■ feta, aquesta?
- g) *te / t'he*
 1. ■ dit que vinguis.
 2. Vindré a dur-■ el llibre.
- h) *sa / s'ha*
 1. Va sortir-ne ■ i estalvi.
 2. La cadira ■ fet malbé.

Les contraccions

46. Copia aquestes frases i escriu les contraccions dels mots que hi ha entre parèntesis, sempre que es pugui. Apostrofa quan calgui.

- a) Els porcs senglars ronden (*per / el*) ■ bosc i (*per / els*) ■ voltants (*de / els*) ■ horts.
- b) Aquí hi ha el taller (*de / el*) ■ mecànic i allà hi ha el despatx (*de / el*) ■ advocat.
- c) Val més que juguïn (*a / el*) ■ parc que no pas (*a / el*) ■ obrador (*de / el*) ■ taller.
- d) Han posat en llibertat un (*de / els*) ■ detinguts (*per / els*) ■ incidents de l'altre dia.
- e) Aquesta promoció és vàlida des (*de / el*) ■ 1 de juliol fins (*a / el*) ■ 5 d'agost.
- f) Dormir en cabanes (*a / els*) ■ arbres és un goig per (*a / els*) ■ amants de la natura.
- g) On hem d'anar, a (*ca / el*) ■ metge o a (*ca / el*) ■ infermer?
- h) (*Per / el*) ■ maig cada dia un raig. (*Per / el*) ■ abril cada gota en val mil.
- i) Deu ser a la masia de (*ca / en*) ■ Arús. Si no hi és, el trobaràs a (*ca / en*) ■ Pep.
- j) A la tarda hem de passar per (*ca / els*) ■ oncles a buscar els esquís per (*a / el*) ■ Josep.

DICTAT

Llegeix aquest text en veu alta i indica quines sinalefes i elisions hi ha. Després, copia el text mentre te'l dicten.

L'Agenda dos mil trenta aborda cinc grans àrees clau, conegudes com les cinc P: persones, planeta, prosperitat, pau i partenariat. Els objectius de desenvolupament sostenible cobreixen àmbits com la pobresa, la desigualtat, la seguretat alimentària, la salut, el consum i la producció sostenibles, el creixement, l'ocupació, les infraestructures, la gestió sostenible dels recursos naturals, els oceans, el canvi climàtic, i també la igualtat de gènere, la pau, la inclusió social, l'accés a la justícia i les institucions responsables.

» POSA'T A PROVA

Llegeix aquest text i comprova si l'has entès

Nadons prematurs

Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), l'any 2018 van néixer 62.496 nadons, dels quals 3.756 (un 6%) van ser prematurs.

Un embaràs acostuma a durar entre 37 i 42 setmanes. Quan un nadó neix abans de 37 setmanes de gestació, se'l considera prematur. També és possible que un nadó neixi a terme però que el seu pes sigui inferior al que li correspondria. Per sota de les 36 setmanes i dels 2 kg, els nadons necessiten atenció especial en una unitat de cures intensives neonatals (UCIN). Les cures se centren, de manera primordial, a regular la temperatura corporal, la respiració i l'alimentació.

Els nadons prematurs no tenen el greix necessari per mantenir la temperatura corporal. Per això han d'estar en un bressol tèrmic o una incubadora. Alguns pot ser que necessitin un respirador mecànic i una mica d'oxigen. Per la immaduresa digestiva i la incapacitat de coordinar la succió amb la deglutició, és possible que al principi s'hagin d'alimentar a través d'una sonda nasogàstrica (tub que, passant pel nas, arriba a l'estómac).

El Banc de Llet Materna

La llet materna és la millor font de nutrició per als nadons prematurs perquè conté proteïnes, anticossos i greixos que garanteixen el creixement i protegeixen de les malalties més freqüents, com ara la diarrea o la pneumònia. Però la majoria de nadons prematurs no són capaços de mamar. Aleshores la mare s'ha d'extreure la llet usant un tirallet (extractor de llet materna) i, després, subministrar-la al nadó a través de la sonda nasogàstrica.

En el cas que una mare no pugui alletar, l'equip mèdic sol proposar alimentar el nadó amb llet materna humana pasteuritzada procedent del Banc de Llet Materna. Es tracta d'un organisme sanitari destinat a recollir, processar, emmagatzemar i dispensar llet humana als nadons que ho necessitin, en especial als prematurs extrems (per sota de 28 setmanes) amb risc de trastorns digestius o intestinals. L'any 2018 el banc va comptar amb donacions de més de sis-centes mares que, de mitjana, van aportar 4,4 litres de llet cadascuna.

El mètode mare cangur

Per contrarestar l'aïllament i l'estrès dels nadons prematurs, en els últims anys ha pres força el mètode mare cangur. Aquest mètode consisteix a mantenir el nadó despullat sobre el pit de la mare o del pare en contacte de pell amb pell durant almenys dues hores al dia. Pel que fa a l'infant, aquesta tècnica millora el control de la temperatura corporal, afavoreix la lactància, intensifica el benestar i multiplica l'estimulació tàctil, olfactiva i visual. Quant a la mare o al pare, promou el vincle afectiu, disminueix el nivell d'ansietat i augmenta la confiança i la participació.

1. Es considera que un nadó neix a terme si el procés de gestació ha durat almenys...

- a) 32 setmanes.
- b) 37 setmanes.
- c) 40 setmanes.

2. Alguns nadons prematurs s'han d'alimentar a través d'una sonda nasogàstrica perquè són incapaços de...

- a) mantenir la temperatura corporal.
- b) coordinar la succió amb la deglutició.
- c) respirar sense l'ajuda d'un respirador mecànic.

3. Ordena en una taula les dades següents:

Grup: Prematur moderat, Prematur important, Prematur extrem

Gestació: menys de 28 setmanes, de 28 a 32 setmanes, de 32 a 37 setmanes

Pes aproximat: d'1,2 a 1,8 kg, d'1,8 a 2,5 kg, de 0,8 a 1,2 kg

4. El Banc de Llet Materna és un organisme sanitari dedicat a dispensar llet humana...

- a) a tots els nadons prematurs extrems.
- b) als nadons amb risc de trastorns digestius.
- c) als nadons que ho necessitin.

5. En el mètode mare cangur, el contacte de pell amb pell entre la mare o el pare i el nadó s'ha de mantenir durant...

- a) almenys dues hores cada dia.
- b) almenys mitja hora cada dia.
- c) almenys vuit hores cada dia.

6. Indica els dos beneficis que aporta el mètode mare cangur al nadó:

- a) La millora en el control de la temperatura corporal.
- b) La disminució de la pressió sanguínia.
- c) L'augment de l'agudesa auditiva.
- d) L'estimulació tàctil, olfactiva i visual.

7. A quina paraula del primer apartat del text correspon cada definició?

- a) Procés de formació i desenvolupament de l'embrió.
- b) Temps que passa des de la fecundació de l'òvul fins al part.
- c) Acció de xuclar, és a dir, absorbir un líquid amb la boca.
- d) Acció de deglutir, és a dir, d'empassar-se els aliments.

8. Segons la tipologia, aquest text és...

- a) argumentatiu.
- b) expositiu.
- c) instructiu.
- d) narratiu.

9. Indica quin és el SN subjecte de cadascuna d'aquestes oracions:

- a) L'any 2018 van néixer 62.496 nadons.
- b) La llet materna és la millor font de nutrició.
- c) En els últims anys ha pres força el mètode mare cangur.

10. Incorpora un article definit en aquests sintagmes. Fes la contracció quan calgui.

- alimentació (de + ■) ■ infant
- immaduresa (a + ■) ■ nadons
- Idescat (per + ■) ■ temps

Per escrit

Escriu tres consells a la mare o al pare que practiquin el mètode mare cangur: un sobre la higiene, un altre sobre la comunicació amb l'infant (com parlar-li) i un tercer sobre l'estimulació sensorial (com tocar-lo).

De viva veu

Explica quines característiques ha de tenir l'habitació ideal d'un nadó pel que fa a la decoració, la il·luminació, l'ambientació acústica, la temperatura, etc.